

Муниципальное бюджетное учреждение дополнительного образования
«Центр дополнительного образования им. Л.Е.Лукиной» МР «Горный улус» РС (Я)

Принято на заседании
Педагогического совета
от « 1 » сентября 2021г.
Протокол № 7

Утверждаю:
Директор МБУ ДО «ЦДО им.Л.Е.Лукиной»
А.М.Колесова
Приказ №
От « 1 » сентября 2021г.

**Дополнительная общеобразовательная
общеразвивающая программа кружка
«Хомус дор5ооно»
Возраст обучающихся: 5-6 лет
Срок реализации программы: 1 год**

Разработчик: Татарина Лукерия Ивановна
педагог дополнительного образования высшей
квалификационной категории

с. Бердигестях 2021г.

«Фольклор – норуот исторической сайдыытын кэрэһитэ, атын норуоттартан уратыланар өйө-санаата, исторической опыта, өйдөбүннүгэ».

Далан

БЫҔААРЫЫ СУРУК

Обону кыра эрдэбиттэн кэрэбэ тардыы, сири дойдуну, айылбаны, бэйэ төрөөбүт кырыһын таптыырга үөрэтии уонна уһуйуу биьиги сорукупт. Былыр былыргыттан обону иитиигэ киниэхэ төрөөбүт норуотун тыынын инэрэргэ кыһаналлар. Оччообо ыччат норуотун таптыыр иэйиигэ иитиллэр. Үйэлэр тухары олох олуурдарынан - моһуурдарынан бэрэбиэркэлэммит уунэр көлүөнэни иитэр үтүөкэннээх угэс диэн фольклорга, сахалыы ырыаба-тойукка обону уһуйуу буолар.

Норуот ырыата – бу биьиги атын омуктан уратыбыт, норуот быһыытынан инники кэскилбит. Саха ырыатын-тойугун арааһа олус элбэх уонна ханнык да омука суох уратылаахтар: дыэрэтии ырыалара – ол аата тойуктара, оһуокай тылын араастара уонна дэгэрэн ырыалар. Оһуокай – саха саамай баай ис хобоонноох, кимиэхэ барытыгар аналлаах үтүө угэһэ. Аан Ийэ дойду араас эгэлгэ көстүүлэрин хоһоонугар холбуур, ырыатыгар ыпсарар, тута хоһуйар туспалаах.

Саха дьонугар «айыы кыбитэ аһыныгас, кун кыбитэ көмүскэс» диэн өйдөбул баар. Аһыныгас кыи өйө-санаата, сизэрэ-майгыта үрдүк таһымнаах. Үлэм *актуальна* обобо сахалыы тыыны инэри, ол аата кыи буолар суолга үктэннэри. Сүрүн сорурум: кэрэбэ уһуйуу, оболорго ыллыыр-туойар дьобурдарын уһугуннарыы, бабаларын күөдьүтүү, итиэннэ ырыаны-тойугу толоруу, хомуһу тардыы ньымаларыгар үөрэтии буолар. Ыллыыр-туойар умсулбааца ылларбыт обо кэлин бэйэтэ дьарыктанан ырыаһыт буолуон сөп.

Саха кыбитигэр барытыгар айылба биэрбит кылыһаба баар, ону обо эрдэбиттэн сайыннарыахха наада. Оболору туойуу ньымаларыгар бэлэмнээн эрэ баран үөрэтиэххэ наада. Уьун тыыннаах кыи киэнник-куоннук, холкутук туойар. Ол иьин бастаан тыыны ньымаларыгар үөрэтэбит. Саха кыбитэ тулалыыр айылбаны кытта сибээстээх буолан, тыына уһун, киэн. Онон бастаан биьиги айылбаны кытта кыи туох сыһыаннабын, тутулуктаабын быһаарыахтаахпыт. Тойук биир кыи араас кэрэ кылыһахтаах куолабынан айан толоруута буоларын иһин бөлөбүнэн үөрэтии табыгастаах дии саныыбын. Бөлөхтөн ордук дьобурдаах уонна сыһыаннаах биирдиилээн тойуксуттары бэлэмниэххэ сөп.

Программа сокуон уураахтарын тутуһан оноһулунна:

- Федеральный закон «Об образовании в Российской Федерации» от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ;
- Указ Президента РФ от 1 июня 2012 года № 761 «Национальная стратегия действий в интересах детей на 2012–2017 годы»;
- Концепция развития дополнительного образования детей от 4 сентября 2014 года № 1726-р;
- Приоритетный проект «Доступное дополнительное образование детей»;
- Порядок организации и осуществления образовательной деятельности по дополнительным общеобразовательным программам (от 29.08.2013 г.);
- Закон РС(Я) «О правах ребенка» (от 01.07.1994 г. 3 № 23-10);
- Закон Республики Саха (Якутия) от 15 декабря 2014 г. 1401-3 N 359-V «Об образовании в Республике Саха (Якутия)» (с изменениями и дополнениями);
- Стратегия действий в интересах детей Республики Саха (Якутия) (от 14 декабря 2012 года № 1769);
- Постановления Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 04.08.2014 г. № 41 «Об утверждении СанПин 2.4.4.3172 – 14 «Санитарно-эпидемиологические требования к устройству, содержанию и организации режима работы образовательных организаций дополнительного образования детей»,

Программа хайысхата: художественнай

Программа сонуна: хомуу тардыны, ырыаны-тойугу толорууну дьүөрэлии тутан үөрэтии буолар.

Улэм сыала:

- Ырыаны-тойугу толоруу, хомуу тардыны нымаларыгар сатабылы ингэри.

Соруктар:

- Кэрэбэ уыйуу, оҕоҕо сахалы тыны ицэри;
- Ырыаны-тойугу толоруу, хомуу тардыны нымаларыгар уэрэтии;
- Сатабыллары сайыннары.

Программа болдьоҕо: 1 сыл.

Программа тутула:

1 сыл - оҕо дьобурун арыыы. Фольклор кэрүцнэрин билсыйиннэри; хомуска уэрэтии.

Бэлэмнэнии бэлэх: 5-6 саастаах оҕолор

**Фольклор кружогун учебнай-тематической былаана
1 сыл**

№	Темалар	Теория	Практ.	Барыта
1.	Билсыйи		1	1
2.	ТБ ПБ беседа		1	1
3.	Норуот тылынан уус-уран айымньыта- фольклор	3	3	6
4.	Эс хобооно, таабырын	2	5	7
5.	Хомус. Хомус тардарга уэрэнии Билсыйи, Саҕалаабын: - Хомус музыкатын истии	1	2	3
	- Хомус туьунан кэпсэтии	1	1	2
	- Хомус араабын кэрүу		1	1
	- Хомус туьунан хобоону, ырыаны истии	1	1	2
	- Саха хомуьун чаастарын билии	1	1	2
	- Хомус тыабын араабын истии	1	1	2
	- Хомус тардар ньыма араабын истэн билсии.	1	1	2
	Хомуу тутарга, сурун охсууга уэрэнии: илиини эрчийи		3	3
	- хомуу сатаан тутуу. Хомус тардарга уэрэнии - сурун охсууга уэрэнии	2	8	10
	Сурун дорьобуоццо уэрэнии:	1	6	7

	- сурун дорбоону уларыты - дорбоон уларыйытын истии, утуктуу, сахалы нуруот ырыатын хомуска уэрэти		11	11
6	Саха оонньуула	1	3	4
7.	Саха былыргы музыкальнай инструменнара	1	2	3
8.	Айар тэрэбиннэргэ бэлэмнэни		5	5
	Барыта:	16ч.	56ч.	72ч.

Учебнай тематическай былаан кылгас ис хобооно

1 Тема. Билсиби. Фольклор кружогун улэтин сурун ис хобоонун кытта билибиннэри.

2 Тема. ТБ, ПБ беседа. Бабаартан сэрэхтээх буолууга инструктаж.

3 Тема. Нуруот тылын уус-уран айымныта – фольклор. Фольклор диэн тугуй? Фольклор арааба. Фольклор уратыта. Фольклор суолтата.

4 Тема. Эс хобооно. «Эс хобооно – эбүгэ номоҕо». Эйдэбулэ. Уратыта. Эс хобоннорун темаларынан араарыы. Таабырын эйдэбулэ. Суолтата. Темата.

5 Тема. Хомус – Саха музыкальнай инструмена. Тутула. Билиилээх хомус уустара. Нуруокка биллибит хомусчуттар. Хомус тардарга уэрэни. Хомуу тутарга, сурун охсууга уэрэни. Сурун дорбооцо уэрэни. Тынарга уэрэни.

6 Тема. Саха оонньуула. Остуол оонньуула. Хаамыска. Хабылык. Сахалар эйу сайыннарар оонньуула. Таайбарацнар. Хамсаныылаах оонньуулар – эти-сиини эрчийиигэ суолталара.

7 Тема. Саха былыргы музыкатын тэриллэрэ. Охсон оонньонор инструменнар: Дуцур. Табык. Кчпсчр. Музыкальнай инструменнары оцоруу. Музыкальнай мастарыскайга ыалдыттаабын.

8 Тема. Айар тэрэбиннэргэ кытты.

Куутуллэр тумуктэр:

1. Сахалы эйу санааны ицэри.
2. Сахалы ырыаны толоруу, хомуу тарды нымаларыгар сатабылы инэри.
3. Фольклорнай ансаамбылы тэриии.

МЕТОДИЧЕСКАЙ ХААЧЧЫЛЛЫ

- Хомуска обону уэрэтиигэ авторскай пособие «Хомус эйгэтэ»
- Олоцхону билибиннэриигэ авторскай пособие «С.Г.Алексеев-Уустарабыс айар аартыга» 2012с.
- «ОлоцхоБут Николай Михайлович Тарасов «Дуулаба Баатыр» олоцхотун оонньуу ныматынан тириэрдии» электроннай пособие. 2012с.
- Саха суруйааччыла, поэттара. 2016с. интеллектуальнай оонньуу, авторскай пособие
- «Обучение правильному дыханию в фольклорном кружке» авторское электронное пособие 2011с.
- «С.А.Зверев-Кыыл Уола» пособие
- «Сир-туом темаларыгар дьарык чаастара», игры, викторины
- Семен, Софрон Петрович Даниловтар олохторун, айар улэлэрин билиигэ интеллектуальнай оонньуу.
- Оуокайы уэрэтиигэ дидактическай материал.

Программа материалнай хаачыллыгыта:

- 1.Ноутбук
- 2.Музыкальной инструменнар (хомустар, сахалы охсон оонньуур музыкальной инструменнар комплектара)
- 3.Электроннай пособиялар, авторскай кинигэ «Фольклорга о5ону уһуйуу»
- 4.Музыкальной центр
- 5.Радиодиктофон

Литература:

1. Н.И.Сафонов-Дьырылы Кэмчс дьурууун Бичик Дьокуускай 2001с.
2. А.С.Федоров Кылыбах уэскээбинэ Дьокуускай 1991с.
3. Г.Г.Федорова О5ону туойарга уэрэтии Дьокуускай 1993с.
4. К.Д.Уткин Голосом живой природы Якутск 1993г.
5. Саха таабырыннара, эс хобоонноро, чабыр5ахтара Бичик Дьокуускай 2006с.
6. Г.А.Кирова Алыптаах Аргыьым Бичик Дьокуускай 2000с.
7. Олоцхо тыла-эьэ Бичик Дьокуускай 1999с.
8. С.С.Шишигин Хомус тардыыта Покровскай 1994с.
9. М.З. Сивцева Оьуокай – саха уцкуутэ Дьокуускай 1993с.
10. Авторскай электроннай пособиялар.2015-21с.
11. Хомус туьунан электроннай пособиялар 2017с.- 2021с
12. Интернет ситимиттэн электроннай пособиялар.2021с.